

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНИЙ СЕКТОР

Стаття присвячена теоретичним підходам до визначення поняття державного сектору, які пояснюють його функціональну приналежність та місце в структурі національного господарства країни.

The article is devoted the theoretical going near determination of concept state sector, which explain him functional belonging and place in the structure of national economy of country.

Ключові слова: державний сектор, державна власність, національне господарство

Вступ. Поняття «державний сектор» немає чіткого визначення, що зумовлено недостатньою розробленістю в нормативних актах і науковій літературі способу формування структури державної власності; досі немає чіткого розуміння того, як вона функціонує в межах державного сектора, які завдання належить досягати, які порядок і особливості сумісного функціонування цього сектора в складі національного господарства. Тому своєчасним і актуальним постає питання щодо його визначення на понятійному рівні, оскільки це є базою для подальшого розвитку методичного, нормативного забезпечення розвитку державного сектора як структурного елемента національної економіки.

Постановка задачі. Виокремити теоретичні підходи до визначення поняття державний сектор та виокремити його як структурний елемент національного господарства.

Результати дослідження. Багато економістів підходять до розуміння державного сектора з погляду функціонального підходу. Так, Є. Ставровський вважає його інструментом держави та органів місцевого самоврядування, за допомогою якого вони правомочні здійснювати пряме чи опосередковане втручання в економіку країни (регіону) для виконання своєї регулювальної функції [6, с. 13]. Подібною є позиція Н. Лук'янчикової: «державний сектор являє як комплекс господарських об'єктів федерального чи місцевого підпорядкування, діяльність яких спрямована на реалізацію загальнодержавних економічних завдань» [5, с.50]. Л. Якобсон тлумачить поняття «державний сектор» як сукупність ресурсів економіки, що перебувають у розпорядженні держави [8, с. 12].

Другий підхід визначаємо як суб'єктний, в основу якого покладено виокремлення структурних елементів. Так, О. Віссаріонов та І. Федорова, використовуючи цей підхід, зазначають, що державний сектор економіки включає державні унітарні підприємства (на правах господарського відання та оперативного управління), державні установи, господарські товариства

(відкриті акціонерні товариства) з часткою державної власності, що перевищує 50% статутного капіталу, а також відкриті акціонерні товариства з державною участю, в яких держава наділена правом «золотої акції» [2, с. 52]. Водночас В. Кравченко трактує «державний сектор» як поєднання державного бюджету та сектора державних підприємств [3].

На основі такого підходу уточнимо поняття «державний сектор національного господарства». У сучасній літературі найчастіше використовують критерій суспільного поділу праці для визначення поняття національного господарства. Зокрема, в тлумачному словнику його подають як «сукупність галузей та видів діяльності, які виділились в результаті суспільного поділу праці» [9, с. 420].

Такий підхід дозволяє визначити провідні галузі, спланувати структурну перебудову і порівняти структуру національного господарства з іншими економіками. Тобто глибинної відмінності між поняттями «національне господарство» та «економіка» не відслідковується. Разом з тим, при розгляді системи відтворення національного господарства (виробничої та невиробничої сфер) існують відмінності між теоретичними та практичними положеннями.

В економічній теорії критерієм відтворювального поділу національного господарства на зазначені дві сфери є економічний критерій, згідно з яким до виробничої сфери національного господарства належать галузі та підприємства, установи й організації, які до них входять, що створюють та збільшують фонд споживання нації (виробничий та споживчий), при цьому продукт може існувати у формі речі або послуги. В такому розумінні поділу до виробничої сфери можна віднести національну економіку в цілому. Оскільки у виробничій сфері виробляють продукт, формують та реалізують товар і створюють дохід, то таким чином створюються умови простого та розширеного відтворення.

До невиробничої сфери, відповідно до економічного критерію, належить інституційна сфера (армія, органи захисту порядку, державний апарат тощо). Послуги, які надаються в цих галузях, не є продуктом, оскільки не створюється фонд нагромадження; відповідно вони не можуть за своєю суттю бути товарами і давати дохід. Звідси, в таких галузях немає власного фонду відтворення. Разом з тим, ці галузі забезпечують функціонування національного господарства в цілому, і мають відтворюватись за рахунок національної економіки.

Крім того, згідно функціональним та суб'єктивним підходами державний сектор, з одного боку, розглядається як система присвоєння благ з метою реалізації державних, публічних інтересів, з другого боку, це поняття відображає матеріально-речовий аспект державної власності як основу функціонування державного сектора. Як стверджують автори [4], досліджуючи поняття «державний сектор» необхідно чітко розмежовувати ці два аспекти. Матеріально-речовий аспект характеризує техніко-економічну структуру, тобто кількісний параметр розвитку державного сектора. Цей параметр охоплює зміст державної господарської діяльності, що виражається у безпосередній участі держави в процесі суспільного відтворення через його підприємницьку діяльність. Система присвоєння благ становить соціально-економічну структуру державного сектора, яка виражає політекономічну характеристику,

суспільно–економічні відносини з приводу державного сектора, його сутність виробничих відносин, що складаються на базі певної державної власності. Для того щоб розібратися в соціально-економічній структурі державного сектора, перш за все слід з'ясувати його техніко-економічну структуру.

Основа техніко-економічної структури закладається з появою в державній власності засобів виробництва, що і стає передумовою утворення державного сектора та обумовлює участь держави в усіх стадіях суспільного виробництва і відтворення. Але, склад державної власності не є еквівалентним державному сектору. Річ у тім, що в різних країнах до державного сектора можуть належати не тільки підприємства різних галузей національного господарства, але й природні ресурси – земля, надра, ліси, повітряний і водний простір, теле- і радіотрансляція (дають рентний дохід або виручку від продажу), немайнові права держави на ліцензування видів комерційної діяльності, на торговельні марки з використанням державної символіки, електронні бази даних (швидкозростаючий активом, що згодом може домінувати у структурі економічних активів держави), державний бюджет (є найбільш ліквідним засобом держави, що існує не в натуральній формі, а у вигляді грошових потоків: податків, зборів, та видатків на різні потреби), інтелектуальна власність у вигляді соціально-економічних програм розвитку країни (результат економічної політики, ґрунтується на фінансових потоках, майні тощо, що спрямовані на реалізацію інтересів суб'єктів господарської діяльності). Тобто матеріальні і нематеріальні цінності та грошові кошти отримують у результаті перерозподілу національного доходу. Ця частина державної власності являє собою продукт в натуральній або вартісній формі, створений в інших секторах економіки, який держава використовує для своїх потреб.

Слід зазначити, що державна власність – це не лише майно (матеріальне і нематеріальне), яке є в розпорядженні держави, як стверджують деякі суспільствознавці [1, с.24]. Такий підхід до визначення державної власності не враховує її соціально-економічного змісту.

Більш переконливий підхід до трактування державної власності Ф. Шамхалова, який державною називає власність, право на яку належить державі і через її органи розпоряджається вільними ресурсами. Вона становить невід'ємну складову економічної системи [7, с.58]. У цьому випадку акцент зроблено на тому, що державна власність є відображенням певної економічної системи, конкретизуючи тим самим її відтворювальний характер. Тобто вона являє собою вищу форму усупільнення відносин виробництва, привласнення і розподілу створених матеріальних і нематеріальних благ з метою реалізації державних і суспільних інтересів.

Висновки. Таким чином, на основі економічного критерію визначаємо державний сектор національного господарства, як сукупність державних підприємств та організацій, які утворюють і збільшують фонд споживання нації у різних галузях, а також суб'єкти інституційної сфери, які забезпечують умови функціонування економіки.

Перелік посилань

1. Балацкий Е.В. Российская модель государственного сектора экономики : моногр. / Е.В. Балацкий, В.А. Конышев. – М.: ЗАО Издательство «Экономика», 2005. – 390 с.
2. Виссарионов А.Б. Государственный сектор российской экономики: контуры бюджетного регулирования / А.Б. Виссарионов, И.Р. Федорова // Проблемы теории и практики управления. – 2002. – № 1. – С. 5 – 25.
3. Державний і муніципальний контроль за формуванням бюджетів та використанням бюджетних коштів : матеріали круглого столу від 7.12.1998 року [Електронний ресурс] / Український незалежний центр політичних досліджень. – Режим доступу : <http://old.ucipr.kiev.ua/ukrainian/roundtables/seminar09.html>
4. Клишко Г.Н. Основы экономической теории : политэкономический аспект / [Г.Н. Клишко, В.Н. Пригода, А.А. Чухно]. – 3-е изд. – К.: Знання-Прес, 2001. – 646 с.
5. Лукьянчикова Н. П. Экономическая теория государства: Учебное пособие / Иркутская государственная экономическая академия. – Иркутск: Узд-во ИГЭА, 2001. – 78 с.
6. Ставровський Є. Про формування державного сектора економіки / Є. Ставровський // Економіка України. – 1999, №7. – С. 121 – 129.
7. Шамхалов Ф. Собственность и власть / Ф. Шамхалов. – М.: Экономика, 2007. – 412 с.
8. Якобсон Л. И. Экономика общественного сектора: Основы теории государственных финансов: уч. для студ. вузов, обуч. по направлению «Экономика». – М.: Аспект Пресс, 1996. – 319 с.
9. Яценко Н.Е. Толковый словарь обществоведческих терминов / Н.Е. Яценко. – СПб.: Изд-во «Лань», 1999. – 528 с.

Шеховцова І.А.

ст. викладач НТУУ «КПІ»

Данильченко К.О.

студент ФММ, НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІНСЬКІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

В статті розглядаються проблеми менеджменту, з якими стикаються підприємства в Україні та світі. Вони розподілені на дві групи: внутрішні проблеми організації та загальні проблеми менеджменту. Значна увага зосереджена на глобалізації, її впливі на менеджмент в Україні та якостях, які повинен мати сучасний менеджер в умовах глобальної економіки.

This work is devoted to management problems, which enterprises face in Ukraine and all over the world. They are divided into two groups: internal problems of organizations and general problems of management. Special attention is concentrated on globalization, its influence on management in Ukraine and qualities, which must have modern manager in conditions of global economy.

Ключові слова: проблеми менеджменту, глобалізація.

Вступ. За столітню історію в менеджменті виникало безліч проблем,